

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Łodzi

LLO. 410.001.08.2022

Pan
Krzysztof Zając
Powiatowy Lekarz Weterynarii
Powiatowy Inspektorat Weterynarii
w Tomaszowie Mazowieckim
ul. E. Orzeszkowej 15/19,
97-200 Tomaszów Mazowiecki

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/22/001 Działalność i funkcjonowanie powiatowych inspektoratów weterynarii w województwie łódzkim.

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Łodzi
ul. Kilińskiego 210, 90-980 Łódź
T +48 42 239 32 00, F +48 42 239 32 90
llo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Tomaszowie Mazowieckim ul. E. Orzeszkowej 15/19, 97-200 Tomaszów Mazowiecki
Kierownik jednostki kontrolowanej	Krzysztof Zajac, Powiatowy Lekarz Weterynarii od 18 października 2016 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Prawidłowość realizacji zadań i zapewnienie konsumentom odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa
Okres objęty kontrolą	od 1 stycznia 2020 r. do dnia zakończenia czynności kontrolnych, z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem
Podstawa prawna podjęcia kontroli	art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontrolerzy	Izabela Sawicka-Sekrecka, inspektor k.p., upoważnienie do kontroli nr LLO/68/2022 z 5 kwietnia 2022 r. oraz LLO/149/2022 z 19 września 2022 r. (akta kontroli str.1-4)

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm., dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie oceny ogólnej

Najwyższa Izba Kontroli ocenia, że Powiatowy Inspektorat Weterynarii w Tomaszowie Mazowieckim wykonując w latach 2020-2022 zadania, podejmował prawidłowe działania w zakresie zapewnienia konsumentom odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego oraz ochrony zdrowia zwierząt, a stwierdzone w wyniku kontroli NIK dwie nieprawidłowości, nie wpłynęły na sprawny przebieg samego procesu zapewnienia bezpieczeństwa.

PIW pomimo braków kadrowych, na co niewątpliwie wpływ miały ograniczone środki finansowe, przy wykonywaniu zadań ustawowych zapewnił właściwe przygotowanie Inspektoratu.

W regulaminach organizacyjnych PIW wyznaczono komórki organizacyjne odpowiedzialne za wykonywanie zadań Inspektoratu. Przyjęta w Inspektoracie struktura organizacyjna odpowiadała obowiązującym wymogom, a pracownikom Inspektoratu przypisano określone obowiązki i zadania oraz udzielano wymaganych do sprawowania nadzoru upoważnień. Do realizacji niektórych z zadań Inspektoratu, z uwagi na niekorzystną sytuację kadrową, wyznaczano w drodze decyzji administracyjnych lekarzy urzędowych.

Inspektorat podejmował prawidłowe działania nadzorcze w wyniku uzyskanych informacji oraz informował na bieżąco inne organy i instytucje o zagrożeniach mających wpływ na bezpieczeństwo żywności pochodzenia zwierzęcego. Podejmując działania w ramach systemu RASFF³, postępował zgodnie z obowiązującymi zasadami i procedurami.

Pracownicy Inspektoratu współpracowali również na bieżąco z organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej w zakresie sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem przepisów o bezpieczeństwie żywności i żywienia.

W PIW pobierano i egzekwowano opłaty za wykonywane czynności określone w art. 30 ust. 1-3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej⁴, jednak w jednym przypadku – z powodu przeoczenia – nie wystawiono i nie skierowano do właściwego urzędu skarbowego tytułu wykonawczego na kwotę należności 2.662,30 zł.

W PIW nie przeprowadzano także corocznej identyfikacji ryzyka, co było niezgodne z pkt II.B.7 standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych oraz nierzetelnie sporządzano oświadczenia o stanie kontroli zarządczej.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Rapid Alert System for Food and Feed - Systemu Wczesnego Ostrzegania o Niebezpiecznych Produktach Żywnościowych i Paszach.

⁴ Dz. U. z 2021 r. poz. 306.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

Prawidłowość realizacji zadań i zapewnienie konsumentom odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa.

Opis stanu faktycznego

1. W latach 2020-2022 obowiązywały dwa Regulaminy organizacyjne⁶, zgodnie z którymi w strukturze Inspektoratu wydzielono stanowiska odpowiadające powierzonym im do realizacji zadaniom, tj.: zespół ds. zdrowia i ochrony zwierząt (ZZOZ), zespół ds. bezpieczeństwa żywności, pasz i utylizacji (ZPU). Inspektoratem kierował Powiatowy Lekarz Weterynarii przy pomocy Zastępcy Powiatowego Lekarza Weterynarii, którzy spełniali wymogi określone w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej⁷. Zakres zadań, uprawnień i odpowiedzialności poszczególnych komórek organizacyjnych PIW oraz zakres podległości pracowników był określony w formie pisemnej w sposób przejrzysty i spójny. Aktualny zakres obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności został określony dla każdego pracownika w formie pisemnej.

W okresie objętym kontrolą, w PIW zatrudnionych było 12 w 2020 r., 13 w 2021 r. i 15 w 2022 r.⁸ pracowników merytorycznych, w tym po 7 (w każdym roku) lekarzy weterynarii. Liczba lekarzy niebędących pracownikami PIW, wyznaczonych do realizacji zadań określonych w art. 16 ust. 1 pkt 1 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej, wyniosła 47 w 2020 r. oraz po 44 w roku 2021 i 2022 r.

Lekarze ci upoważnieni byli m.in. do sprawowania nadzoru nad ubojem zwierząt rzeźnych, w tym badania przedubojowego i poubojowego we wskazanych podmiotach nadzorowanych, wykonywania szczepień ochronnych lub badań rozpoznawczych, badania zwierząt umieszczanych na rynku, przeznaczonych do wywozu oraz wystawiania świadectw zdrowia, przeprowadzania kontroli urzędowych w ramach zwalczania chorób zakaźnych zwierząt oraz badania mięsa zwierząt łownych.

Wykonywanie czynności pomocniczych, o których mowa w art. 16 ust. 1 pkt 2 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej zlecono w 2020 r. 11 osobom oraz po siedmiu w 2021 i 2022 r. Wyznaczenie do wykonania ww. czynności, nastąpiło w drodze decyzji administracyjnej PLW, zgodnie z art. 16 ust. 2 ww. ustawy.

Wydatki poniesione przez Inspektorat w związku z wykonywaniem zadań przez wyznaczonych lekarzy weterynarii i ich pomocników w 2020 r. wyniosły łącznie 24,6 tys. zł, w 2021 r. – 29,6 tys. zł i 2022 – 8,2 tys. zł.

Powiatowy Lekarz sprawował nadzór nad czynnościami wykonywanymi przez wyznaczonych lekarzy, w latach 2020-2022 (do 30 czerwca) przeprowadzono łącznie 111 kontroli czynności prowadzonych przez wyznaczonych lekarzy w tym: 36 w 2020 r., 55 w 2021 r. i 21 w 2022 r. W ich wyniku nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 8-33, 116-122, 143, 397-412)

1b. Analiza dokumentacji objętej próbą dot. wyznaczenia trzech lekarzy wykazała, iż wyznaczanie przez Powiatowego Lekarza Weterynarii lekarzy lub osób niebędących pracownikami inspekcji do wykonywania ustawowych zadań Inspekcji lub czynności pomocniczych następowało z zachowaniem wymogów określonych w art. 16 ust. 1 –

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Regulamin organizacyjny wprowadzony zarządzeniem nr 1/2019 z dnia 24.01.2019 r. oraz zarządzeniem nr 1/2021 z dnia 19.03.2021 r.

⁷ Dz. U. tj. z 2021 r., poz. 306.

⁸ Stan na 31 marca 2022 r.

4 ustawy o inspekcji weterynaryjnej. Żadna z badanych trzech decyzji o wyznaczeniu, nie została uchylona (art. 16 ust. 5 ustawy). Powiatowy Lekarz Weterynarii określił w decyzjach o wyznaczeniu oraz w zawartych umowach czynności zlecone lekarzom weterynarii oraz sposób ich dokumentowania.

Wyплаты wynagrodzeń dla wyznaczonych urzędowych lekarzy weterynarii były realizowane na podstawie miesięcznych zestawień zbiorczych z wykonanych czynności, sporządzanych przez wyznaczonego lekarza i potwierdzanych przez właściciela podmiotu kontrolowanego lub osobę upoważnioną.

Miesięczne zestawienia i rachunki, wystawione przez każdego urzędowego lekarza były sprawdzone w PIW pod względem merytorycznym i rachunkowym oraz porównywane z ilością czynności wykonanych w ubojni, wynikającą z zestawienia zbiorczego, z ilością pobranych prób do badań, liczbą wystawionych świadectw zdrowia, przeprowadzonych kontroli lub innych czynności, wynikających ze źródłowych dokumentów potwierdzających wykonane czynności i zatwierdzonych przez PLW w Tomaszowie Maz. Powyższe dokumenty były zatwierdzone do wypłaty przez księgową PIW oraz PLW i na tej podstawie sporządzano listę plac i wypłacano wynagrodzenia. Z ww. dokumentacji wynikało, iż działania jednego⁹ z trzech objętych próbą lekarzy były przedmiotem kontroli PLW – w wyniku których nie stwierdzono nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 543-552)

2. W okresie objętym kontrolą, powiatowy lekarz weterynarii przeprowadził 19 naborów na stanowiska merytoryczne, w tym 13¹⁰ w 2020 r., dwa w 2021 r. oraz cztery w 2022 r. Nabór na ww. stanowiska w służbie cywilnej był otwarty i konkurencyjny, a ogłoszenia o naborze i jego wyniki zamieszczone zostały w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz PIW. Przebieg postępowania był prowadzony zgodnie z procedurą rekrutacji pracowników korpusu służby cywilnej w PIW¹¹ i był udokumentowany protokołem, z którego wynikało, że przy rekrutacji przeprowadzono rozmowę kwalifikacyjną, a wybór kandydata był uzasadniony. Wszystkie zatrudnione osoby posiadały wymagane kwalifikacje.

W 2020 r. w przypadku 12 naborów na stanowiska merytoryczne nie wpłynęły żadne zgłoszenia. W jednym z nich, na stanowisko inspektora weterynaryjnego ds. zdrowia zwierząt i zwalczania chorób zakaźnych zwierząt powiatowy lekarz weterynarii podjął decyzję o zatrudnieniu dotychczasowego pracownika Inspektoratu - inspektora weterynaryjnego w zespole ds. bezpieczeństwa żywności. W 2021 r. na stanowisko starszego inspektora weterynarii zgłosili się trzej kandydaci, będący pracownikami Inspektoratu. Wszyscy kandydaci zostali zatrudnieni na ww. stanowisku (3 etaty). W przypadku drugiego z naborów, na stanowisko inspektora weterynaryjnego w zespole ds. zdrowia i ochrony zwierząt zgłosił się jeden kandydat niebędący pracownikiem Inspektoratu, który finalnie został zatrudniony przez powiatowego lekarza weterynarii. W 2022 r. w przypadku dwóch naborów nie wpłynęła żadna oferta. Na stanowiska inspektora weterynarii w zespole ds. zdrowia i ochrony zwierząt oraz inspektora w zespole ds. bezpieczeństwa żywności pasz i utylizacji, złożyły swoje aplikacje jedynie osoby zatrudnione w Inspektoracie. Decyzją powiatowego lekarza, wszyscy aplikujący zostali zatrudnieni na ww. stanowiskach¹².

⁹ Trzy kontrole w 2021 r.

¹⁰ W tym jeden na stanowisko administracyjne.

¹¹ Wprowadzonym do stosowania Zarządzeniem nr 15/2010 z dnia 29.12.2010 r. Powiatowego Lekarza Weterynarii w Tomaszowie Maz.

¹² 2 etaty inspektora weterynarii w zespole ds. zdrowia i ochrony zwierząt i jeden etat inspektora w zespole ds. bezpieczeństwa żywności pasz i utylizacji

(akta kontroli str. 37-107, 553-558)

3. Wydatki na wynagrodzenia pracowników zaplanowano w budżecie¹³ Inspektoratu w kwotach: 895,52 tys. zł na 2020 r., 969,8 tys. zł na 2021 r., 1 487,43 tys. zł na 2022 r., a ich wykonanie wynosiło odpowiednio: 895,52 tys. zł (100%), 969,8 tys. zł (100%), 232,56 tys. zł (I kwartał – 15,6%).

Udział wydatków na wynagrodzenia w latach 2020-2022 (I kwartał), w wydatkach ogółem wynosił odpowiednio: 11,9% (z 7 501,09 tys. zł), 13,5% (z 7 195,06 tys. zł), 14,4% (z 1 612,41 tys. zł).

W badanym okresie dla PIW zostały przyznane następujące środki finansowe dla pracowników:

- w dniu 13 października 2021 r. Łódzki Wojewódzki Lekarz Weterynarii zgodnie z pismem Wojewody Łódzkiego z dnia 8 października 2021 r. przyznał:
 - 323 tys. zł na wzrost funduszu wynagrodzeń osobowych wraz z pochodnymi z przeznaczeniem na sfinansowanie podwyżek wynagrodzeń i wzrostu zatrudnienia (w tym: § 4020 – 272,160 tys. zł; oraz § 4110 i § 4120 – 50,84 tys. zł);
 - 49,16 tys. zł na wzrost funduszu wynagrodzeń osobowych wraz z pochodnymi (o ok. 4,4%), w tym: § 4010 -285 zł (w tym na jednorazowe środki na wypłaty nagród jubileuszowych i odpraw emerytalnych- 255 zł) oraz § 4020 – 39,2 tys. zł, (w tym na jednorazowe środki na wypłaty nagród jubileuszowych i odpraw emerytalnych - 300 zł); a także 7,80 tys. zł na pochodne od wzrostu wynagrodzeń.
- decyzją Łódzkiego Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii z dnia 21 lutego 2022 r. w związku z decyzją Wojewody Łódzkiego z dnia 17 lutego 2022 r. przyznano 115, 2 tys. zł na cztery nowe etaty od 1 października 2022 r. oraz 164,5 tys. zł na podwyższenie wynagrodzeń od 1 lipca 2022 r.

(akta kontroli str. 439-476)

Średnie wynagrodzenie brutto (bez uwzględnienia dodatku stażowego, nagród, premii i trzynastek) dla starszego inspektora weterynarii w PIW w latach 2020-2022 wynosiło odpowiednio: 4695,35 zł, 4491,88 zł i 4618,25 zł. Dla inspektora weterynarii wynosiło odpowiednio: 3541,18 zł, 3460,74 zł i 3634,20 zł, natomiast dla Powiatowego Lekarza Weterynarii i jego Zastępcy, odpowiednio: 6800,97 zł, 6500,24 zł i 6657,72 zł.

Średnie wynagrodzenie brutto z uwzględnieniem ww. dodatków dla starszego inspektora weterynarii w PIW w latach 2020-2022 wynosiło odpowiednio: 6659,91 zł, 6019,99 zł i 6189,92 zł. Dla inspektora weterynarii wynosiło odpowiednio: 4815,49 zł, 4396,75 zł i 5022,59 zł, natomiast dla Powiatowego Lekarza Weterynarii i jego Zastępcy, odpowiednio: 10474,29 zł, 9451,48 zł i 11109,10 zł.

(akta kontroli str. 438)

4. W PIW zidentyfikowano ryzyka związane z prowadzoną działalnością w zakresie ochrony zdrowia zwierząt i bezpieczeństwa produktów oraz żywności pochodzenia zwierzęcego jedynie w 2011 r¹⁴. Od tego czasu PIW nie dokonywał corocznej identyfikacji ryzyka, co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W składanych w 2020 r. i 2021 r. oświadczeniach o stanie kontroli zarządczej Główny Lekarz Weterynarii ocenił, iż w PIW w ograniczonym stopniu funkcjonowała

¹³ Paragraf 4020

¹⁴ Zarządzenie nr 2 z 3 stycznia 2021 r. Zasady kontroli zarządczej w Powiatowym Inspektoracie Weterynarii w Tomaszowie Mazowieckim.

adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza. W oświadczeniach tych zaplanowano co roku te same działania w celu poprawy funkcjonowania kontroli zarządczej, co zostało szerzej opisane w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str.312-364, 528-530)

5a. W okresie objętym kontrolą, PIW corocznie opracowywał plan kontroli urzędowych, który zawierał m.in. podstawy prawne określające zakres i częstotliwość kontroli, podstawy planowania kontroli, tematy kontroli, wykaz podmiotów zaplanowanych do skontrolowania wraz z zakresem oraz miesiącem/kwartalem ich przeprowadzenia. Harmonogram urzędowych badań mikrobiologicznych uwzględniał rodzaj działalności, grupę technologiczną, kierunek badania oraz liczbę próbek przeznaczonych do badania.

Podstawę do sporządzenia planów kontroli okresowych stanowiła m.in. analiza ryzyka przeprowadzona na 2020 r. na podstawie instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWbż-500-2/11 z 1 września 2011 r. oraz na lata 2021 i 2022 na podstawie instrukcji nr GIWpr.0200.1.16.2020 z dnia 23 czerwca 2020 r. w sprawie określania, na podstawie analizy ryzyka częstotliwości kontroli podmiotów sektora spożywczego objętych urzędowym nadzorem Inspekcji Weterynaryjnej; wytyczne Głównego Lekarza Weterynarii dla urzędowych lekarzy weterynarii w sprawie zasad postępowania przy kontroli pobierania próbek i wykonywania badań mikrobiologicznych żywności pochodzenia zwierzęcego oraz żywności złożonej wytwarzanej przez przedsiębiorstwa spożywcze podlegające nadzorowi Inspekcji Weterynaryjnej; rozporządzenie Komisji (WE) nr 2073/2005 z dnia 15 listopada 2005 r. w sprawie kryteriów mikrobiologicznych dotyczących środków spożywczych; Instrukcja GLW Nr GIWPR.02010-1/2015 z dnia 11 lutego 2015r; krajowe programy zwalczania niektórych serotypów Salmonella w stadach brojlerów, niosek, indyków na lata 2020-2022, Instrukcja GIWpr.02010-17/2015 z dnia 13 listopada 2015 r. oraz Plany urzędowej kontroli pasz na lata 2020-2022.

(akta kontroli str. 594)

Na 2020 r. Inspektorat zaplanował przeprowadzenie 1.205 kontroli, a zrealizował 1.142 kontroli planowych (95%) oraz 38 doraźnych i 98 sprawdzających.

W 2021 r. z planowanych 2.357 kontroli, zrealizowano 1.102 kontroli (47%) oraz odpowiednio: 58 i 2.

Na 2022 r. zaplanowano 2.127 kontrole, z czego w I półroczu wykonano 795 (37%) oraz odpowiednio: 19 i 31.

W zakresie kontroli bezpieczeństwa żywności pochodzenia zwierzęcego zaplanowano:

- w 2020 r. 182 kontroli, a zrealizowano 178 (98%) oraz 18 doraźnych i 2 sprawdzające;
- w 2021 r. 191 kontroli, a zrealizowano 182 (95%) oraz odpowiednio: 38 i 0;
- w 2022 r. 199 kontroli, z czego w I półroczu zrealizowano 91 (46%) oraz odpowiednio 18 i 0.

W zakresie nadzoru nad paszami, uppz¹⁵ oraz wpl¹⁶ zaplanowano:

- w 2020 r. 135 kontroli, a zrealizowano 89 (66%) kontroli planowych oraz dwie doraźne;
- w 2021 r. 140 kontroli, a zrealizowano 138 kontroli planowych (99%)

¹⁵ Uboczne produkty pochodzenia zwierzęcego.

¹⁶ Wytwórnice pasz leczniczych.

- w 2022 r. 127 kontroli, z czego w I półroczu zrealizowano 30 kontroli planowych (24%)

W zakresie bioasekuracji ASF w PIW zaplanowano:

- w 2020 r. 485 kontroli, a zrealizowano 744 planowych (153%) oraz 91 sprawdzających;
- w 2021 r. 1600 kontroli, a zrealizowano 634 kontroli planowych (39,6%)
- w 2022 r. 1373 kontroli, z czego zrealizowano 601 planowych (44%) oraz jedną doraźną i 31 sprawdzających.

W zakresie nadzoru nad ochroną zdrowia zwierząt zaplanowano:

- w 2020 r. 162 kontroli, z czego zrealizowano 26 planowych (16%) i 2 sprawdzające;
- w 2021 r. 179 kontroli, z czego zrealizowano 40 planowych (22%) i po jednej doraźnej i sprawdzającej;
- w 2022 r. 172 kontroli, z czego w I półroczu zrealizowano 14 (8%) kontroli planowych.

Jak wyjaśnił PLW, mały odsetek realizacji planu kontroli w 2021 r. był spowodowany problemami kadrowymi związanymi poszukiwaniem chętnych do wyznaczenia lekarzy oraz z koniecznością wsparcia innych powiatów, w których wystąpiło zagrożenie epidemiologiczne. Dodatkowo powodami utrudniającymi realizację kontroli planowych były częste zmiany prawa i jego interpretacje, a także pandemia COVID-19 i wprowadzane ograniczenia w przemieszczaniu się i kontaktach, które zmuszały do ograniczenia ilości kontroli.

(akta kontroli str.266-269, 534)

PIW w ramach badań laboratoryjnych realizował plan badań kontrolnych (poboru próbek) w zakresie „Krajowego programu badań kontrolnych obecności substancji niedozwolonych oraz pozostałości chemicznych, biologicznych i produktów leczniczych u zwierząt i w żywności pochodzenia zwierzęcego”¹⁷, „Krajowego programu badań kontrolnych dioksyn, furanów, difenylesterów (PBDE) u zwierząt i w produktach pochodzenia zwierzęcego”¹⁸ oraz w zakresie „Badań kontrolnych zawartości promieniotwórczych izotopów cezu w żywności pochodzenia zwierzęcego”¹⁹. Ponadto PIW realizował badania mikrobiologiczne żywności pochodzenia zwierzęcego oraz żywności złożonej, wytwarzanej przez przedsiębiorstwa spożywcze podlegające nadzorowi²⁰ oraz badania w ramach Programu Wieloletniego 2019-2023 Ochrona zdrowia zwierząt i zdrowia publicznego”²¹

(akta kontroli str. 270, 568)

Plan urzędowej kontroli pasz w 2020 r. przewidywał badanie jedynie pestycydów z grupy chloroorganicznych, natomiast od 2021 r. plan przewidywał badania zarówno w kierunku pestycydów chloroorganicznych jak i fosforoorganicznych. Wszystkie

¹⁷ Realizowany na podstawie Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWpr 02010-8/2019 z dnia 3 kwietnia 2019 r., w ramach którego w 2020 r. zaplanowano pobór 410 próbek, a pobrano 474, w 2021 r. zaplanowano 475, a pobrano 477 próbek oraz w 2022 r. – 490 a pobrano (do 31 października) 436 próbek.

¹⁸ Realizowany na podstawie Instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWpr 02010-9/2019 z dnia 4 kwietnia 2019 r., w ramach którego w każdym z kontrolowanych lat zaplanowano i pobrano po dwie próbki.

¹⁹ W ramach którego zaplanowano i pobrano tę samą ilość próbek, tj.: w 2020 r. – pięć, w 2021 r. – sześć oraz w 2022 r. (do 31 października) – pięć.

²⁰ W ramach których w 2020 r. zaplanowano pobranie 500 próbek, z czego pobrano 358, w 2021 zaplanowano 375, a pobrano 425 oraz w 2022 r. zaplanowano 440, a pobrano 365.

²¹ Realizowany przez Państwowy Instytut Badawczy Państwowy Instytut Weterynaryjny w Puławach, w ramach którego w 2020 r. zaplanowano pobranie 40 próbek, z czego pobrano 18, w 2021 r. zaplanowano 20, a pobrano 29 i w 2022 r. zaplanowano 35, a do 31 października pobrano 24 próbki.

badania zaplanowane w 2020 r. i 2021 r. zostały wykonane. W 2020 r. i 2021 r. PIW przeprowadził po jednym ww. badaniu. Obydwa badania dały wynik ujemny, tj. nie stwierdzono przekroczeń obowiązujących norm. Na 2022 r. Plan Urzędowej Kontroli Pasz przewidywał jedno badanie w kierunku pestycydów. Plan monitoringu tkanek zwierzęcych nie obejmował badań w kierunku pestycydów.

Jak wyjaśnił PLW, wszystkie kierunki badań zarówno pasz jak i tkanek zwierząt są narzucane przez Główny Inspektorat Weterynarii. Powiatowy Inspektorat Weterynarii nie podejmował samodzielnie takich działań, ponieważ działania te były koordynowane przez WIW i GIW.

(akta kontroli str. 535, 538-542)

5b. W ramach kontroli dobrostanu zwierząt PIW skontrolował następującą liczbę gospodarstw:

- w 2020 r. 28 z 5417 nadzorowanych, tj. 0,52%;
- w 2021 r. 38 z 2920 nadzorowanych, tj. 1,30%;
- w 2022 r. 12 z 2650 nadzorowanych, tj. 0,45%.

W ramach kontroli nad handlem zwierzętami skontrolowano:

- w 2020 r. 1026 z 5633 podmiotów nadzorowanych, tj. 18,21%;
- w 2021 r. 825 z 4143 podmiotów nadzorowanych, tj. 19,91%;
- w 2022 r. 808 z 4144 podmiotów nadzorowanych, tj. 19,50%.

Nadzorując bezpieczeństwo żywności pochodzenia zwierzęcego, PIW objął kontrolą następującą liczbę podmiotów:

- w 2020 r. 103 ze 149 nadzorowanych (69,12%);
- w 2021 r. 105 ze 177 (59,32%);
- w 2022 r. 63 z 201 (31,34%).

W ramach nadzoru nad paszami, uppz oraz wpl PIW skontrolował:

- w 2020 r. 88 podmiotów z 2883 nadzorowanych (3%);
- w 2021 r. 121 podmiotów z 2923 nadzorowanych (4%);
- w 2022 r. 30 podmiotów z 2924 nadzorowanych (1%).

(akta kontroli str. 266-268)

6a. W okresie objętym kontrolą, w PIW zarejestrowano trzy powiadomienia alarmowe RASFF (po jednym w każdym z kontrolowanych lat) oraz sześć w 2020 r. i 14 w 2022 r. powiadomień informacyjnych²². Szczegółowym badaniem objęto wszystkie powiadomienia alarmowe oraz siedem powiadomień informacyjnych. Źródłem dwóch powiadomień alarmowych były badania urzędowe PIW, natomiast jednego – badanie urzędowe PIW w Nowym Dworze Mazowieckim. Źródłem powiadomień informacyjnych były badania urzędowe PIW w Tomaszowie Maz. jak i właścicielskie. Wobec wszystkich (czterech) powiadomień przychodzących, PIW podjął działania w celu pozyskania informacji na jego temat oraz przesłał dokumentację z przeprowadzonego dochodzenia do WIW, zgodnie z pkt 3.1 instrukcji Głównego Lekarza Weterynarii nr GIWbż-500-1/12 w sprawie zakresu i sposobu działania krajowego systemu RASFF z 19 stycznia 2012 r.

W przypadku czterech z sześciu powiadomień wychodzących, PIW przesłał powiadomienia do WIW i innych inspektoratów w ciągu 48 h po otrzymaniu informacji o zagrożeniu, zgodnie z pkt 4 a ww. instrukcji. Dwa pozostałe powiadomienia RASFF zostały przesłane po trzech dniach od dnia uzyskania informacji o zagrożeniu. Powiatowy Lekarz wyjaśnił iż opóźnienia spowodowane były natłokiem bieżących

²² W 2021 r. nie zarejestrowano powiadomień alarmowych.

obowiązków (tj. odbywające się w tym czasie szkolenie pracowników działu bezpieczeństwa żywności PIW, którzy zajmują się powiadomieniami oraz kontrole okresowe), a także późnym przekazaniem informacji z zakładu.

W przypadku dziewięciu powiadomień PIW nie posiadał informacji o dacie usunięcia niebezpiecznych produktów z rynku. W jednym przypadku PIW otrzymał informację zwrotną o usunięciu produktu dzień po wystaniu powiadomienia RASFF. PIW nie posiadał również informacji o produktach, które nie zostały wycofane z rynku.

(akta kontroli str. 477-479, 533-534)

6.b. W okresie objętym kontrolą, nie wystąpiły przypadki nakazania przez Powiatowego Lekarza Weterynarii w Tomaszowie Maz. w drodze decyzji administracyjnej, wykonywania lekarzom czynności koniecznych do likwidacji zagrożenia epizootycznego lub zagrożenia bezpieczeństwa produktów pochodzenia zwierzęcego oraz zapobieżenia gospodarki narodowej przed poważnymi stratami, o których mowa w art. 18 ust. 1 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej.

(akta kontroli str. 530)

7. W okresie objętym kontrolą, PIW w Tomaszowie Maz. został objęty kontrolą WIW sześciokrotnie z czego dwie kontrole dotyczyły nadzoru nad pojedynczymi podmiotami. Zalecenia pokontrolne sformułowano w przypadku dwóch kontroli i dotyczyły one:

- zrealizowania harmonogramu kontroli dobrostanu zwierząt gospodarskich na lata 2021 i 2022;
- odnotowywania pomiarów stężeń gazów w dokumentacji kontrolnej;
- zamieszczania w protokołach kontroli wszystkich wymaganych informacji zgodnie z art. 19d ustawy o Inspekcji;
- rzetelnego przeprowadzania przez kontrolującego inspektora PIW analizy dokumentacji związanej z opracowaniem, wdrażaniem i weryfikowaniem procedur opartych o analizę zagrożeń i krytycznych punktów kontroli
- przeprowadzenia kontroli procedur opartych o analizę zagrożeń i krytycznych punktów kontroli z częstotliwością zgodną z wytycznymi GIW.

Wszystkie ww. zalecenia zostały zrealizowane, o czym Powiatowy Lekarz poinformował pisemnie Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii w odpowiedziach na sprawozdania z kontroli.

(akta kontroli str.147-265)

8. W okresie objętym kontrolą, do PIW w Tomaszowie Maz. wpłynęło jedno zawiadomienie o podejrzeniu prowadzenia nielegalnej działalności w zakresie produkcji żywności pochodzenia zwierzęcego. Pismem z dnia 17 czerwca 2021 r.²³ Naczelnik Urzędu Skarbowego w Tomaszowie Mazowieckim poinformował o wpłynięciu do Urzędu informacji sygnałnej dotyczącej nielegalnej produkcji i sprzedaży wyrobów wędliniarskich w jednym z gospodarstw na terenie Powiatu. Naczelnik poinformował, że wskazani w informacji właściciele gospodarstwa nie prowadzą zarejestrowanej działalności gospodarczej. W dniu 7 lipca 2021 r. PIW przeprowadził kontrolę w gospodarstwie, która wykazała brak produkcji i sprzedaży wyrobów mięsnych. W gospodarstwie tym produkcja wyrobów dotyczyła jedynie własnych potrzeb właścicieli. Informacja o przeprowadzonej kontroli została przekazana przez PIW do Urzędu Skarbowego w Tomaszowie.

²³ Data wpłynięcia do PIW 21 czerwca 2021 r.

Jak wyjaśnił Powiatowy Lekarz, powodem oczekiwania na przeprowadzenie kontroli w gospodarstwie były inne czynności zaplanowane na ten okres oraz informacja o cykliczności produkcji (w określone dni tygodnia) w podejrzanym gospodarstwie.

(akta kontroli str. 302-311, 533)

9. W zakresie bioasekuracji ASF w PIW zaplanowano:

- w 2020 r. 485 kontroli, a zrealizowano 744 planowych (153%) oraz 91 sprawdzających;
- w 2021 r. 1600 kontroli, a zrealizowano 634 kontroli planowych (39,6%);
- w 2022 r. 1373 kontroli, z czego zrealizowano 601 planowych (44%) oraz jedną doraźną i 31 sprawdzających.

W ramach zwalczania ASF w latach 2020 – 2022 PIW pobrał próbki od świń i dzików w ilościach: 1169, 1258 i 736.

Analiza dokumentacji pięciu kontroli ASF wykazała, że były one wykonane przez wyznaczonych urzędowych lekarzy weterynarii. W okresie objętym kontrolą, w sporządzanych przez wyznaczonych lekarzy weterynarii protokołach z kontroli gospodarstw stosowano listę kontrolną SPIWET – ASF. Cztery kontrole wykazały nieprawidłowości. W dwóch z nich dotyczyły one braku mat dezenfekcyjnych przed wejściem i wyjściem do gospodarstwa. W pozostałych przypadkach wykryte przez lekarzy PIW nieprawidłowości dotyczyły braku karmy zabezpieczonej przed dostępem do zwierząt wolnożyjących i domowych; nieodkazanie narzędzi; braku dokumentów leczenia zwierząt oraz braku planu deratyzacji i monitorowania gryzoni. Wszyscy właściciele zostali zobowiązani przez PIW do usunięcia uchybień w ciągu trzech tygodni od otrzymania decyzji. We wszystkich gospodarstwach PIW przeprowadził rekontrole, w których stwierdzono usunięcie nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 266-268, 273-274)

Powiatowy Lekarz w okresie objętym kontrolą, w ramach kampanii informacyjnej mającej na celu zapobieganie rozprzestrzeniania się wirusa amerykańskiego pomoru świń kolportował materiały szkoleniowe i instruktarzowe przez pracowników inspektoratu i wyznaczonych lekarzy podczas każdorazowej wizyty w gospodarstwach. W przypadku otrzymania materiałów informacyjnych od władz zwierzchnich, PIW przysyłał je do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, wójtów gmin powiatu tomaszowskiego, starosty tomaszowskiego, Ośrodka Doradztwa Rolniczego oraz Izby Rolniczej. Materiały przedstawiane były także na organizowanych przez PIW szkoleniach oraz podczas spotkań z rolnikami i lekarzami weterynarii.

(akta kontroli str. 567)

10. W okresie objętym kontrolą, liczba skontrolowanych podmiotów wytwarzających/gospodarujących produktami ubocznymi pochodzenia zwierzęcego (UPPZ) wyniosła odpowiednio: 40, 41 i 6 (z zaplanowanych odpowiednio: 49, 50 i 52 podmiotów). Analiza dokumentacji pięciu kontroli UPPZ wykazała, iż w czterech przypadkach kontrole przeprowadzono zgodnie z wymogami właściwej listy kontrolnej SPIWET (tj. w trzech przypadkach SPIWET-05 zakłady wytwarzające karmę dla zwierząt domowych oraz w jednym SPIWET-04 przedsiębiorstwa transportujące produkty uboczne). Jedną kontrolę dotyczącą prania pierza oraz parametrów obróbki pierza przeprowadzono na podstawie protokołu kontroli, gdyż – jak wyjaśnił PLW – GIW nie ustalił wzoru protokołu do kontroli zakładów technicznych, dlatego takie kontrole opisywane są na ogólnym wzorze. We wszystkich pięciu kontrolach nie stwierdzono nieprawidłowości oraz nie wydano zaleceń.

(akta kontroli str. 272, 533)

11. PIW w Tomaszowie Mazowieckim pobierał opłaty za wykonywane czynności określone w art. 30 ust. 1-3 ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej. W 2020 r. nałożono opłaty w wysokości 4.364,73 tys. zł, a pobrano 4.474,80 tys. zł. Łącznie z należnościami z lat poprzednich zaległości na koniec 2020 r. wyniosły 204,68 tys. zł. W 2021 r. nałożono opłaty w wysokości 4.295,96 tys. zł, z czego pobrano 4.259,99 tys. zł. Łącznie z należnościami z lat poprzednich zaległości na koniec 2021 r. wyniosły 240, 65 tys. zł. W I kw. 2022 r. nałożono opłaty w wysokości 1.095,46 tys. zł, z czego pobrano 1.045,69 tys. zł. Szczegółowa analiza 15 przypadków ustalania i dochodzenia opłat nakładanych z tytułu czynności wykonywanych na rzecz podmiotów gospodarczych przez lekarzy weterynarii wykazała, iż we wszystkich badanych sprawach były naliczane odsetki za nieopłacenie należności w terminie i wystawiane noty odsetkowe. W 14 przypadkach należności były zapłacone przez dłużnika w terminie do trzech miesięcy od wystawienia noty odsetkowej. W jednym przypadku podmiot uregulował płatność po ośmiu miesiącach od wydania decyzji. Nota odsetkowa została wystawiona przez PIW po dokonaniu zapłaty przez dłużnika, po niespełna dziewięciu miesiącach od dnia wystawienia decyzji. PIW nie wystawił tytułu wykonawczego i nie skierował sprawy do właściwego urzędu skarbowego, o czym szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 146, 479-483)

12. Współpraca z organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej²⁴ przebiegała zgodnie z porozumieniem ramowym z dnia 16 października 2018 roku zawartym pomiędzy Głównym Inspektorem Sanitarnym i Głównym Lekarzem Weterynarii. Współpraca polegała m.in. na: sprawowaniu nadzoru nad zakładami, wzajemnym przekazywaniu informacji i list nadzorowanych zakładów. W ramach porozumienia Inspekcje przekazywały oraz aktualizowały listy zakładów wspólnie nadzorowanych przez PIS i PIW, produkujących lub przechowujących środki spożywcze oraz produkujących i wprowadzających na rynek pasze lub materiały paszowe dla zwierząt. W ramach wytycznych GIW i WIW, PIW we współpracy z PIS w latach 2020 i 2022 przeprowadzał kontrole na bazarach i targowiskach w związku z możliwością niekontrolowanego rozprzestrzeniania się afrykańskiego pomoru świń (ASF). W 2021 r. kontrole te nie zostały przeprowadzane przy udziale PIW, ponieważ – jak poinformował PIS – wspólne kontrole dotyczące nadzoru nad sprzedażą mięsa w związku z ogłoszeniem stanu epidemii COVID-19 zostały zawieszono.

(akta kontroli str. 569-593)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W PIW od 2011 r. nie przeprowadzano corocznej identyfikacji ryzyk, co było niezgodne z pkt II.B.7 standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych²⁵.

Jak wyjaśnił Główny Lekarz Weterynarii, cele oraz zadania jednostki się nie zmieniły. Takie same pozostały również warunki, w których funkcjonuje jednostka, a zatem trudno mówić o zmianie identyfikacji ryzyka. Ryzyka zagrażające funkcjonowaniu jednostki pozostawały niezmiennie. Kluczowa była identyfikacja środowiska funkcjonowania Inspektoratu, tj. celów i zadań – te wyznaczają przepisy prawa powszechnie obowiązującego w tym ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. o Inspekcji Weterynaryjnej. Ryzyka zatem konsekwencją wyznaczenia ww. celów i zadań, a zatem skoro ustawodawca nie nałożył nowych

²⁴ Dalej: „PIS”

²⁵ Ryzyka związane z prowadzoną działalnością zidentyfikowano i oceniono jedynie w zarządzeniu nr 2 z 3 stycznia 2011 r. dotyczącym zasad kontroli zarządczej w PIW.

zadań, ani nie wyznaczył nowych celów nie można mówić o zmianie ryzyk. Zarządzenie nr 2 z dnia 3 stycznia 2011 r. wskazuje na elementy zarządzania ryzykiem, które zostały spełnione, przy czym nie określono w nim, iż ich określenie ma przebiegać corocznie, a zatem odbywa się to „według potrzeb”.

(akta kontroli str. 312-364, 528-530)

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela powyższych wyjaśnień. Istotą analizy ryzyka jest jej systematyczność, która została wskazana w standardach kontroli zarządczej. Jednocześnie, biorąc pod uwagę specyfikę działania PIW, w tym konieczność reagowania na pojawiające się choroby zakaźne zwierząt, nie można zgodzić się z opinią Powiatowego Lekarza o niezmienności warunków funkcjonowania Inspektoratu.

2. W składanych w 2020 r. i 2021 r. oświadczeniach o stanie kontroli zarządczej Powiatowy Lekarz Weterynarii ocenił, iż w PIW w ograniczonym stopniu funkcjonowała adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza. Oświadczenia te zostały sporządzone nierzetelnie, ponieważ zaplanowano w nich co roku te same działania w celu poprawy funkcjonowania kontroli zarządczej, tj. dotyczące wnioskowania o określenie jednolitych mierników realizacji zadań Inspekcji Weterynaryjnej, przygotowanie rocznego planu działania określającego poszczególne cele i zadania jednostki, przygotowanie arkusza samooceny, wdrożenie procedur monitorowania wszystkich celów jednostki i całościowej o ceny jednostki oraz przygotowania arkusza procesu wprowadzania.

Powiatowy Lekarz Weterynarii wyjaśnił, iż przedłożone oświadczenia zostały wypełnione w sposób ogólny i nie oddają w pełni stanu faktycznego. Oceniając oświadczenia należy mieć na uwadze problemy kadrowe PIW w Tomaszowie Mazowieckim, mianowicie od 2016 r. w Inspektoracie nie było na dłuższy czas zatrudnionej osoby w Dziale Kadr. Od grudnia 2021 r. został zatrudniony pracownik na czas nieokreślony, co pozwoli na zaplanowanie bardziej systematycznych działań. Stąd też, identyfikacja obszarów problemowych jest tożsama dla roku 2020 oraz 2021. Dotyczy to również działań, które co do zasady powinny być podjęte w celu poprawy funkcjonowania kontroli zarządczej.

(akta kontroli str. 312-364, 528-530)

3. W jednym przypadku na 15 poddanych szczegółowej analizie, Powiatowy Lekarz Weterynarii, wbrew obowiązkowi określone w art. 6 § 1 w zw. z art. 5 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (u.p.e.a.) w zw. z art. art. 34d ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej, pomimo uchylania się przez zobowiązanego²⁶ od wykonania obowiązku zapłaty należności wynikającego z decyzji z dnia 14 listopada 2019 r. przez okres ośmiu miesięcy od daty wydania tej decyzji, nie podjął żadnych czynności zmierzających do zastosowania środków egzekucyjnych, w tym nie wystawił tytułu wykonawczego. Ww. podmiot uregulował należności z tytułu opłat za czynności wskazane w art. 30 ust. ustawy o Inspekcji Weterynaryjnej w dniu 31 lipca 2020 r. Nota odsetkowa została wystawiona przez PIW w dniu 7 sierpnia 2020 r., tj. już po dokonaniu zapłaty należności przez dłużnika.

Jak wyjaśnił PLW, powodem powyższego było przeoczenie sprawy związane z przejściem pracowników PIW na pracę zdalną, w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19. Sytuacja ta spowodowała brak możliwości zweryfikowania danych, gdyż w przypadku, gdy jedna osoba korzystała z systemu do danych finansowych w domu, inni pracownicy nie mieli dostępu do tych danych.

Dodatkowo, w tym okresie wystąpił duży odsetek zachorowań w PIW i utrudniony kontakt pomiędzy pracownikami. Po częściowym zniesieniu obostrzeń i powrocie pracowników do pracy stacjonarnej, pozycja ta została wychwycona i uregulowana przez podmiot.

NIK wskazuje, że w art. 6 § 1 u.p.e.a., została wyrażona zasada prawnego obowiązku prowadzenia egzekucji administracyjnej. Zgodnie z ww. przepisem w razie uchylania się zobowiązanego od wykonania obowiązku wierzyciel powinien podjąć czynności zmierzające do zastosowania środków egzekucyjnych. Ponadto, zgodnie z art. 5 § 1 pkt 1 tej ustawy podmiotem uprawnionym do żądania wykonania obowiązku nałożonego decyzją administracyjną, jest właściwy do orzekania organ pierwszej instancji. Z powyższego jednoznacznie wynika, że w razie uchylania się przez zobowiązanego od wykonania ciążącego na nim obowiązku, wierzyciel ma prawny obowiązek podjęcia wszelkich czynności służących wykonaniu ustalonego obowiązku.

(akta kontroli str. 146, 479-483)

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następującą uwagę i wniosek:

Uwaga	NIK zwraca uwagę na konieczność corocznego dokonywania analizy ryzyka oraz składanie zgodnych ze stanem faktycznym oświadczeń o stanie kontroli zarządczej w PIW.
Wniosek	Zobowiązanie pracowników do każdorazowego stosowania środków egzekucyjnych, w przypadku uchylania się od płatności przez zobowiązanych.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania NIK
o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, 27 listopada 2022 r.

Kontroler

Izabela Sawicka-Sekrecka

Inspektor kontroli państwowej

podpis

Najwyższa Izba Kontroli

Delegatura w Łodzi

p.o. Dyrektor

Piotr Walczak

podpis

